

<Leidraad afstoten>

<museale objecten>

<Inhoud>

<A>	Inleiding	5
	Wat is de LAMO?	5
	Stroomschema	6
	Stappenplan LAMO-procedure	7
Stap 1	Vorbereiding van de afstoting	8
	<i>Met nadere toelichting op:</i>	
	- De Vereenvoudigde Procedure	9
	- Bulkafstoting	10
	- Digitaal materiaal	10
	- In serie geproduceerde objecten	11
	- Natuurhistorische collecties	11
	- Objecten uit koloniale context	11
	- Kunst van levende kunstenaars	11
	- Sluiting van het museum of afstoting van de volledige collectie	12
	- Benodigde gegevens voor het Meldingsformulier	12
	- Eigendomssituaties	14
	- Gunningscriteria	14
Stap 2	Melding en reacties op de Afstotingsdatabase	16
	<i>Met nadere toelichting op:</i>	
	- Mogelijke conclusies van de aanmelding	17
Stap 3	Toetsing beschermwaardigheid	18
	<i>Met nadere toelichting op:</i>	
	- Beschermwaardigheidstoets	19
	- Beschermwaardigheidscriteria	19
	- Samenstelling en procedure TCB	20
	- Mogelijkheid bezwaar	20
	- Sancties	20

<u>Stap 4</u>	Uitvoering van de afstoting	21
	<i>Met nadere toelichting op:</i>	
	- Herplaatsing bij ander museum of geschikte erfgoedinstelling	22
	- Herbestemming buiten museale sector	22
	- Objecten met bijzondere bepalingen	23
	- Bestemming opbrengsten	23
	- Administratieve afhandeling	23
<C>	Woordenlijst	24
<D>	Leeslijst	27
<E>	Colofon	29

Inleiding

<Inleiding>

De Leidraad afstoten museale objecten (LAMO) is een richtlijn voor de geregistreerde musea voor het afstand doen van objecten uit hun museale collectie. De musea zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het beheer van de museale collecties in Nederland. De LAMO ondersteunt hen bij het zorgvuldig en efficiënt uitvoeren van dat beheer. Uitgangspunt van de LAMO is dat musea professioneel en verantwoordelijk omgaan met hun collecties.

Wat is de LAMO?

De LAMO is een zelfregulerend instrument, opgesteld door en voor de museale sector zelf. De LAMO is een uitwerking van de paragraaf 'Afstoten van collecties' uit de Ethische Code voor Musea. Toepassing van de Ethische Code en de LAMO maakt deel uit van de Museum-norm, het kwaliteitskader waaraan een museum moet voldoen om de status van geregistreerd museum te krijgen en te houden. Daarnaast is het onderschrijven van de Ethische Code een voorwaarde om aangesloten te kunnen zijn bij de Museumvereniging volgens de statuten van de vereniging.

De LAMO heeft een andere status dan de Erfgoedwet, een wettelijke regeling die zich met name richt tot overheden die erfgoed in eigendom hebben, beheerders van de rijkscollectie en particuliere eigenaren van wettelijk beschermd erfgoed. De Erfgoedwet bevat voor hen wettelijke verplichtingen.

Wanneer is de LAMO van toepassing?

Musea volgen bij afstotingen altijd de LAMO-procedure. Als een museum een object beheert en de afstoting uitvoert op verzoek van een andere organisatie of persoon die eigenaar is, volgt het museum ook de LAMO. Indien de eigenaar niet instemt met toepassing van de LAMO, dan wordt het object aan diegene geretourneerd. Als een overheid eigenaar is van het af te stoten object, dan volgt deze de bepalingen van de Erfgoedwet over vervreemding, parallel aan de toepassing van de LAMO door het museum als beheerder.

Andere erfgoedinstellingen dan geregistreerde musea die een beschermwaardig object hebben verkregen van een museum volgen in geval van een (vervolg)afstoting ook de LAMO.

De LAMO mag ook worden gebruikt door andere organisaties die collecties beheren. Zij zijn niet gebonden aan de LAMO, tenzij zij gebruik wensen te maken van de Afstotingsdatabase (ADB).

Doelstelling LAMO

De LAMO dient de volgende doelen:

- Het bijdragen aan een zorgvuldige en dynamische omgang met het Nederlands erfgoed;
- Het ondersteunen van collectiemanagement en het bevorderen van collectiemobiliteit;
- Het bevorderen van het maatschappelijk vertrouwen in de museumbranche.

Afkortingen

In deze leidraad worden de volgende afkortingen gebruikt:

LAMO

Leidraad afstoten museale objecten

ADB

Afstotingsdatabase

TCB

Toetsingscommissie Beschermwaardigheid

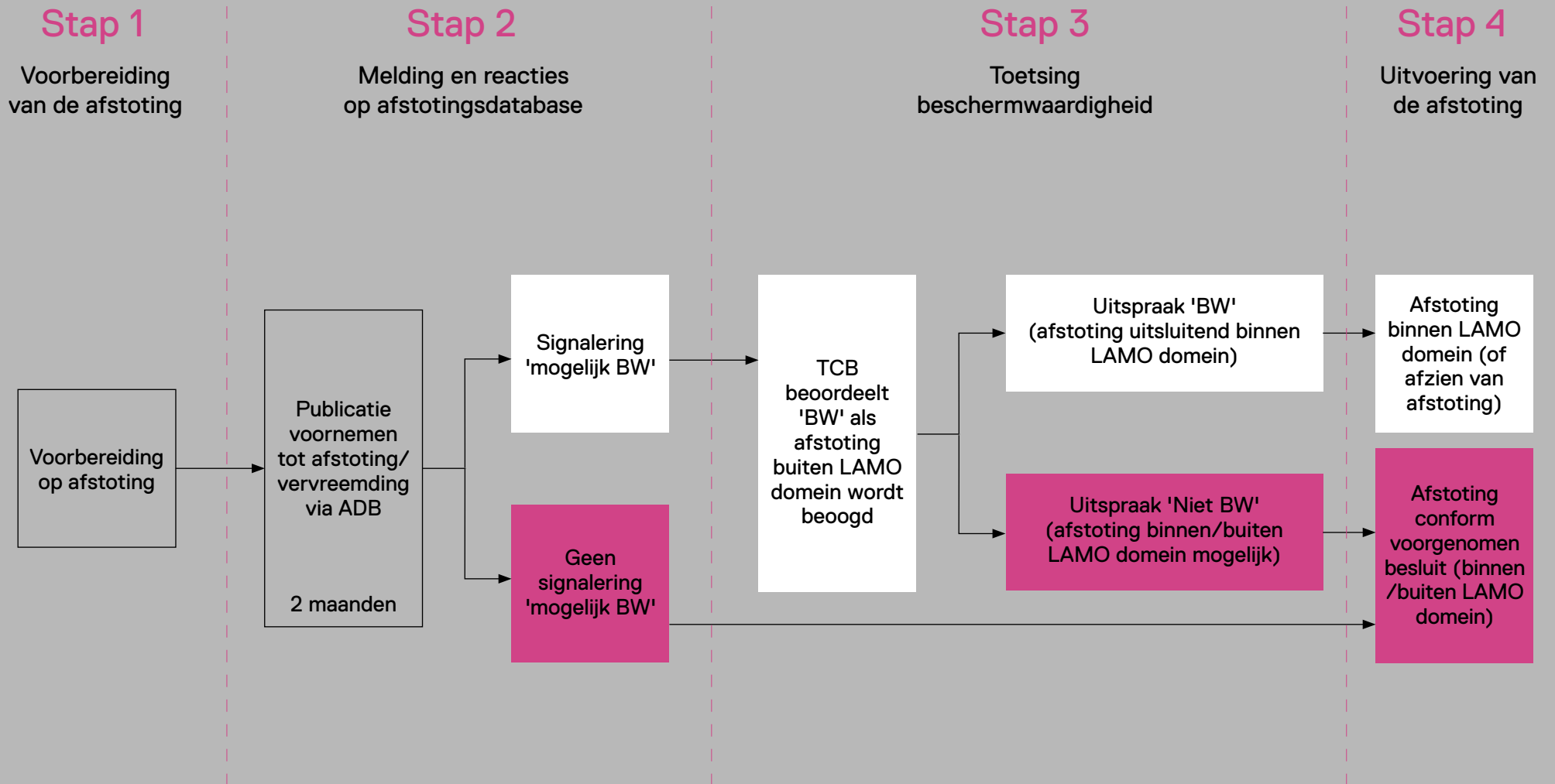
RCE

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

OCW

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

<Stroomschema>

Stappenplan LAMO-procedure

<Stap 1. Voorbereiding van de afstoting>

De LAMO-procedure bestaat uit vier stappen, waarvan de eerste stap de voorbereiding van de afstoting is. Dit is de meest omvangrijke stap. Het helpt enorm om in deze fase zorgvuldig te handelen zodat de volgende stappen een logisch vervolg vormen in het afstotingsproces.

Afstotingsproces

- <1.1> Een actueel collectieplan vormt de basis voor het collectiebeleid en voor het afstotingsplan.
- <1.2> De objectregistratie en -documentatie van het af te stoten object zijn op orde.
- <1.3> Organiseer het afstotingstraject. Als de afstotingsprocedure omvangrijk of complex is, dan is een projectmatige aanpak aan te bevelen.
- <1.4> Stel een communicatieplan op voor interne en externe communicatie. Streef naar volledige transparantie.
- <1.5> Ga na of de afstoting via de Vereenvoudigde Procedure mag verlopen. Dit mag indien vooraf al een ander geregistreerd museum of geschikte erfgoedinstelling bereid is gevonden tot overname, bij afstoting van objecten met ernstige schade en lage erfgoedwaarde, bij afstoting van een boventallig en in serie geproduceerd object, of bij 'herwaardering' naar een eigen gebruiks- of educatieve collectie. Bij de Vereenvoudigde Procedure is aanmelding van de voorgenomen afstoting vooraf op de Afstotingsdatabase (ADB) niet nodig.
- <1.6> Indien een groep objecten wordt afgestoten die voldoet aan de kwalificatie 'bulk' kan de procedure voor bulkafstoting worden gevolgd. In dat geval kan de groep als één geheel worden aangemeld op de ADB.
- <1.7> Voor bepaalde categorieën gelden specifieke aandachtspunten en richtlijnen. Raadpleeg de toelichting op [pagina 10](#). Dit betreft: digitaal materiaal, in serie geproduceerde objecten, natuurhistorische collecties, objecten uit koloniale context en kunst van levende kunstenaars.
- <1.8> Bij sluiting van een museum of bij afstoting van de volledige collectie is sprake van een bijzondere situatie. Hiervoor zijn handvatten opgenomen in de toelichting (op [pagina 12](#)).
- <1.9> Neem bij voorgenomen afstoting contact op met de sectororganisatie van de categorie musea waar het object zou thuishoren, als die bestaat.
- <1.10> Maak het Meldingsformulier voor de ADB gereed. Hiervoor zijn nodig:
 - A. De fysieke en administratieve gegevens van het object.
 - B. Een motivering van de keuze voor het af te stoten object. Hierbij hoort de waardering op grond van *Op de museale weegschaal* en een indicatie van beschermwaardigheid.
 - C. De herkomstgeschiedenis van het object. Check (nogmaals) of deze mogelijk tot complicaties kan leiden. Geef hierover zo mogelijk uitleg op het Meldingsformulier.
 - D. De eigendomsstatus van het object. Check (nogmaals) of u bevoegd bent tot afstoten.
 - E. De gunningscriteria.

<Stap 1. Nadere toelichting>

Toelichting op 1.1

Een geregistreerd museum voldoet aan de Museumnorm. Dat betekent onder meer dat het museum de Ethische Code voor Musea onderschrijft en een actueel collectieplan heeft. Het collectieplan is goedgekeurd door het bevoegde bestuur. Dat kan zijn de Raad van Bestuur, Raad van Toezicht of het bevoegd gezag van gemeente, provincie of Rijk. Het collectieplan en collectieprofiel vormen de basis voor een afstotingsvoornemen of afstotingsplan (zie leeslijst, *Een collectieplan schrijven? Doe je zo!*, [pagina 28](#)).

Toelichting op 1.2

De collectieregistratie en documentatie van het af te stoten object zijn op orde. De richtlijnen hiervoor zijn te vinden in het systeem voor collectiemanagement Spectrum en in de Museumnorm, pijler 'collectie' (zie leeslijst, [pagina 28](#)).

Toelichting op 1.3

Organisatie. De voorbereiding en uitvoering van een grote afstotingsprocedure blijkt in de praktijk vaak een tijdrovende, arbeidsintensieve bezigheid. Indien het gaat om meerdere objecten of indien gevoeligheid meespeelt, is het verstandig de afstotingsprocedure projectmatig aan te pakken. Naast de LAMO kan voor meer informatie ook het systeem voor collectiemanagement Spectrum worden geraadpleegd (zie leeslijst, [pagina 28](#)). In Nederland is de LAMO leidend.

Toelichting op 1.4

Een communicatieplan (intern en extern) is sterk aan te raden. Media, stakeholders en de eigen achterban kunnen van de voorgenomen afstoting kennisnemen via de Afstotingsdatabase (ADB); daarnaast verdient aanbeveling de voorgenomen afstoting ook actief en rechtstreeks onder de aandacht te brengen, in ieder geval bij stakeholders en achterban. Extra aandacht voor externe communicatie is gewenst in de situatie dat wordt gekozen voor openbare verkoop, om te onderstrepen dat de LAMO is gevolgd. (Zie leeslijst, *De toekomst van een collectie. Ontzamelen in de praktijk*, [pagina 28](#)).

Toelichting op 1.5

De Vereenvoudigde Procedure

De Vereenvoudigde Procedure houdt in dat aanmelding vóóraf op de ADB mag worden overgeslagen. Een feitelijke mededeling op de ADB over de afstoting en de gevolgde procedure, na afronding, voldoet. Het aantal handelingen bij deze afstotingen wordt op deze manier beperkt, terwijl de transparantie wel blijft gewaarborgd.

Bij afstoting aan andere erfgoedinstellingen dan geregistreerde musea mag de Vereenvoudigde Procedure alleen worden gevolgd onder voorwaarde dat de erfgoedinstelling schriftelijk toezegt bij vervolgstoting de LAMO te zullen volgen. De reden hiervoor is dat de mogelijkheid voor derden om een signalering 'mogelijk beschermwaardig' te doen in de Vereenvoudigde Procedure wordt overgeslagen.

De Vereenvoudigde Procedure mag worden gevolgd in deze vier situaties:

- Herplaatsing indien vooraf al overeenstemming over overname is bereikt met een ander geregistreerd museum of geschikte erfgoedinstelling die de LAMO bij vervolgstotingen ook zal volgen. De afgestoten objecten zullen in dat geval het LAMO-domein niet verlaten.
- Afstoting van een object met ernstige schade en ondubbelzinnige lage erfgoedwaarde. Dit betreft een ernstig beschadigd object dat (door deskundigen) niet meer te restaureren geacht wordt en met behulp van de waarderingsmethode *Op de museale weegschaal* gewaardeerd wordt als laag.
- Afstoting van een boventallig en in serie geproduceerd object (zie [pagina 11](#)).
- Herwaardering naar de eigen gebruikscollectie/educatieve collectie. Met een waardering volgens de *Op de museale weegschaal* kan het museum vaststellen of een object zich hiervoor leent. Dit kan ook

groepsgewijs ('bulk'). Het vertrouwen dat het museum goed omgaat met waardevolle objecten wordt centraal gesteld. Door kennisgeving van de afstoting op de ADB is de transparantie gewaarborgd. Bij een educatieve of gebruikscollectie blijft het object bovendien binnen het publiek domein. In het collectiebeleidsplan kan worden uitgelegd welke objecten om welke redenen op deze manier zijn herplaatst. Het object maakt na opname in de educatieve collectie geen deel meer uit van de museale collectie.

Musea zijn nooit verplicht om de Vereenvoudigde Procedure te volgen. In de boven beschreven situaties kan ook voor de standaard procedure worden gekozen.

Toelichting op 1.6

Bulkafstoting

Indien een groep objecten wordt afgestoten die voldoet aan de kwalificatie 'bulk' kan de procedure voor bulkafstoting worden gevolgd. Onder bulk wordt verstaan: een grote groep objecten die naar hun aard zodanig vergelijkbaar zijn dat individualisering niet mogelijk is of geen meerwaarde biedt. De kwalificatie als 'bulk' vloeit (alleen) voort uit de aard en hoeveelheid, en staat los van de erfgoedwaarde. Deze definitie sluit aan bij de Regeling beheer rijkscollectie en subsidiëring museale instellingen. Een groep bulkobjecten kan als één geheel worden aangemeld op de ADB met een groepsgewijze omschrijving.

Het is niet toegestaan dat onderling onvergelykbare objecten als groep worden bestempeld om vervolgens als 'bulk' te kunnen worden afgestoten. Daar is de lichtere afstotingsprocedure voor bulkcollecties niet voor bedoeld.

Musea zijn nooit verplicht om de procedure voor bulkafstoting te volgen, maar kunnen af te stoten objecten ook afzonderlijk aanmelden.

Toelichting op 1.7

Voor de volgende categorieën objecten gelden specifieke aandachtspunten en richtlijnen. Dit betreft: digitaal materiaal, in serie geproduceerde objecten, natuurhistorische collecties, objecten uit koloniale context en kunst van levende kunstenaars.

Digitaal materiaal

Steeds meer musea beheren digitaal materiaal. Binnen digitaal materiaal wordt onderscheid gemaakt tussen digitale masterbestanden en afgeleide digitale bestanden. Digitale masterbestanden zijn bronbestanden, hetzij born digital (digitaal geproduceerd) of gedigitaliseerd analoog materiaal. Afgeleide digitale bestanden zijn afgeleid van digitale masterbestanden en veelal bestemd voor presentatiedoeleinden.

Voor digitaal materiaal gelden de volgende richtlijnen:

- Born digital masterbestanden zijn vergelijkbaar met analoge objecten; de LAMO is van toepassing.
- Masterbestanden die gedigitaliseerd analoog materiaal zijn, kunnen zonder toepassing van de LAMO worden afgestoten mits het analoge object in goede staat voorhanden is.
- Masterbestanden die bestaan uit gedigitaliseerd analoog materiaal en waarvan het analoge materiaal niet meer in goede staat is, kunnen slechts met toepassing van de LAMO worden afgestoten. Het digitale masterbestand fungeert dan immers als vervanger van het analoge object. Het masterbestand kan wel worden vervangen door een bestand van betere kwaliteit of in een ander formaat zonder dat de LAMO hoeft te worden toegepast.
- Afgeleide bestanden zijn bestanden afgeleid van een master. Dat kan een identieke kopie zijn of een bestand dat -vaak voor presentatiedoeleinden- getranscodeerd is naar een ander bestandsformaat. Identieke kopieën kunnen worden beschouwd als in serie geproduceerde objecten. Indien het museum naast het afgeleide bestand óók beschikt over het masterbestand, dan is het niet nodig voor afstoting van het afgeleide bestand de LAMO te volgen.

- Indien er meerdere afgeleide bestanden zijn, kan desgewenst ook de weg van bulkafstoting worden gevolgd.
- Als het masterbestand in het buitenland wordt bewaard en uw museum als enige museum in Nederland een afgeleid bestand heeft, dan neemt dat afgeleide bestand binnen Nederland de rol van een uniek object aan. In dat geval dient de LAMO te worden gevolgd.

In serie geproduceerde objecten

In serie geproduceerde objecten zijn volstrekt identieke objecten waarvan een reeks bestaat. Het kan bijv. gaan om identieke digitale kopieën, of om druk- of gietwerk. Een reeks objecten die gezamenlijk ensemblewaarde heeft, valt hier niet onder.

Indien een museum over meerdere in serie geproduceerde objecten beschikt, dan mag voor afstoting van boventallige exemplaren de Vereenvoudigde Procedure worden gevolgd, of kan desgewenst (als sprake is van bulk) de weg van bulkafstoting worden gevolgd. Houd rekening met de mogelijkheid dat een individueel object uit een serie vanwege een bijzondere herkomstgeschiedenis toch een hoge waarde kan hebben zodat om die reden toch de LAMO gevolgd moet worden.

Indien een museum als enige in Nederland beschikt over een exemplaar van het in serie geproduceerde object, dan neemt dat exemplaar binnen Nederland de rol van een uniek object aan. In dat geval dient de LAMO te worden gevolgd.

Natuurhistorische collecties

In natuurhistorische collecties is vaak sprake van deelcollecties met grote aantallen objecten die wel vergelijkbaar maar niet volstrekt identiek zijn, en (gezamenlijk) een hoge wetenschappelijke waarde hebben. Deze zijn vaak niet afzonderlijk geregistreerd. Afstoting van deelcollecties die qua aard en hoeveelheid kwalificeren als 'bulk' is mogelijk zonder daarbij de afzonderlijke objecten te hoeven specificeren.

Hiervoor kan de procedure voor bulkafstoting worden gevolgd. Op deze manier kunnen ook grote groepen objecten met een hoge erfgoedwaardering (bijv. onderzoekswaarde) groepsgewijs worden afgestoten volgens de route van bulkafstoting.

Indien de aard van het natuurhistorisch object het toelaat hiervan delen af te splitsen voor bijvoorbeeld ruil of onderzoek (bijvoorbeeld bij botanisch materiaal of gesteenten), dan is voor afstoting van de afgesplitste objecten niet nodig de LAMO te volgen. Desgewenst kan (als sprake is van bulkregistratie) de weg van bulkafstoting uit de LAMO worden gevolgd.

Objecten uit koloniale context

Repatriëring en restitutie van cultuurgoederen uit een koloniale context (teruggave op extern verzoek) vallen niet onder de LAMO. Voor het teruggeven van museale cultuurgoederen uit een koloniale context wordt niet de LAMO gevolgd, maar zijn landelijke richtlijnen geformuleerd. Conform die landelijke richtlijnen wordt gebruik gemaakt van de opgebouwde diplomatieke banden en expertise. Verzoeken om teruggave worden beoordeeld door een speciaal ingestelde adviescommissie. Gezien de verspreiding van objecten door Europa vallen hieronder niet alleen objecten uit de voormalige Nederlandse maar ook uit voormalige koloniën van andere mogendheden.

Het gaat om objecten die onvrijwillig zijn verloren en/of van bijzonder cultureel belang zijn voor de herkomstgemeenschap. Indien het museum op eigen initiatief cultuurgoederen uit een koloniale context wil afstoten, gelden ook de uitgangspunten van het nationale beleid.

Indien in het betreffende herkomstland geen interesse blijkt te zijn voor overname, kan het museum alsnog een LAMO-procedure starten.

Kunst van levende kunstenaars

Bij voorgenomen afstoting van kunstwerken van (mogelijk) nog levende kunstenaars moet een redelijke inspanning worden gedaan de kunstenaar of zijn erfgenamen op te sporen en in te lichten over het voornemen het object af te stoten en de manier waarop het museum dat voornemen wil uitvoeren. Indien de kunstenaar het object wil terugkopen, is dat een optie, maar de kunstenaar staat in de rangorde van gunning niet persé bovenaan. De voorgenomen afstoting is niet afhankelijk van de toestemming van de kunstenaar. Als het museum in redelijkheid aan zijn inspanningsverplichting heeft voldaan maar de kunstenaar of diens erfgenamen niet heeft kunnen opsporen, kan de afstoting doorgang vinden. Houd wel rekening met het 'volgrecht', zie [pagina 22](#).

Toelichting op 1.8

Sluiting van het museum of afstoting van de volledige collectie

Indien het voornemen bestaat een museum te sluiten of te laten ontzamen en zonder collectie verder te laten gaan, hoeft het museum geen (update van het) collectiebeleidsplan te schrijven, maar kan het volstaan met de publicatie van een schriftelijke verantwoording van de motieven voor het afstoten van de collectie. Het afstotingsplan treedt dan in de plaats van het collectiebeleidsplan.

Voor objecten waarvoor het museum al een geregistreerd museum als overnamepartner heeft gevonden, hoeft geen aankondiging vooraf op de ADB te worden gedaan, maar kan worden volstaan met een bekendmaking achteraf op de ADB (overeenkomstig de Vereenvoudigde Procedure).

Voor het geval bij afstoting van de volledige collectie een beschermwaardig object niet kan worden herplaatst bij een ander geregistreerd museum of geschikte erfgoedinstelling, wordt geattendeerd op de aanvaardingsplicht van de Minister, opgenomen in de Erfgoedwet en uitgevoerd door de RCE. Zie de informatie over de aanvaardingsplicht op de [website van de RCE](#).

Indien herplaatsing niet mogelijk is én de Minister afziet van aanvaarding, dan kan worden geconcludeerd dat de kwalificatie beschermwaardig niet wordt onderschreven en hoeft het object niet langer als beschermwaardig te worden aangemerkt.

Toelichting 1.9

Neem bij voorgenomen afstoting (en zeker bij opheffing van een museum) contact op met de sectororganisatie van de categorie musea waar het object zou thuishoren, indien die bestaat, ook als uw museum daar geen lid van is. Informeer die organisatie actief over het afstotingsvoornemen. Dit vergroot de kans dat een museum of instelling met een soortgelijke collectie, waarin het object goed op zijn plaats zou zijn, op de voorgenomen afstoting reageert.

Toelichting 1.10

Benodigde gegevens voor het Meldingsformulier

Zorg dat de volgende gegevens paraat zijn voor het invullen van het Meldingsformulier voor de ADB (www.afstotingsdatabase.nl):

- A. De fysieke en administratieve gegevens van het object. Zorg ook voor goede afbeeldingen.
- B. De motivering en criteria voor de selectie. Deze zijn gebaseerd op inhoudelijke gronden en komen voort uit het afstotingsplan uit het collectieplan. Afstoten heeft altijd als doel de kwaliteit en samenstelling van de collectie te verbeteren en/of objecten een plaats te geven waar ze beter functioneren. Neem hierbij ook op:
 - Waardering: met de methodiek *Op de museale weegschaal* wordt beargumenteerd wat de waarde of betekenis is van objecten. Het is mogelijk dat deze waarde binnen de collectie voor de geselecteerde objecten laag is, maar binnen andere referentiekaders of voor andere belanghebbenden juist hoog. Dan is er sprake van mogelijke beschermwaardigheid.
 - Eventueel de aanduiding 'mogelijk beschermwaardig': zie Beschermwaardigheidscriteria op [pagina 19](#).
- C. De herkomstgeschiedenis. Hierbij gaat het om de vraag of de voorgenomen afstoting juridisch en ethisch verantwoord is, kijkend naar de herkomstgeschiedenis van het object. Houdt rekening met de belangen van relevante derden zoals oud-eigenaren, schenkers, levende kunstenaars, subsidiegevers, en met mogelijke herkomstgemeenschappen in binnen- of buitenland. Ook bij afstoting geldt, net als bij verwerving, een inspanningsverplichting om de herkomstgeschiedenis zo goed mogelijk in kaart te brengen.
- D. De eigendomsstatus. Stel vast hoe het object in de collectie is gekomen en wie de juridische eigenaar is. Een museum is in beginsel alleen bevoegd een object af te stoten (en daarmee in eigendom over te dragen) als het de eigenaar is van het object of als het toestemming van de eigenaar heeft om dat te doen.
- E. De gunningscriteria. Het museum bepaalt zelf welke criteria of voorwaarden het hanteert om een object te gunnen aan een museum, erfgoedinstelling of een andere bestemming.

Toelichting op 1.10 D. Eigendomssituaties

Omdat er verschillende eigendomssituaties mogelijk zijn, worden hier achtereenvolgens toelichting gegeven op de volgende situaties: museum als eigenaar ([pagina 13](#)), museum is geen eigenaar maar krijgt handelingsmandaat ([pagina 13](#)), eigenaar onbekend ([pagina 14](#)), bulkafstoting in combinatie met onbekend eigenaarschap ([pagina 14](#)).

Museum is eigenaar

Als het museum eigenaar is van de objecten, dan is het in beginsel bevoegd om de objecten af te stoten. Er kunnen echter beperkingen gelden als het object is verworven door middel van bijvoorbeeld een schenking, erfstelling, legaat of met een subsidie.

Eigendom door schenking

Schenking is een overeenkomst 'om niet'. Een geschonken object kan door de ontvanger worden afgestoten tenzij er beperkende voorwaarden aan de schenking waren verbonden. Wanneer de schenking geen voorwaarden heeft, dan kan het object worden afgestoten. Overweeg wel om de schenker of diens erfgenamen op de hoogte te stellen. Mochten de schenker of de erven bezwaren hebben, dan kan worden overwogen het object terug te geven. Ook dan wordt de LAMO gevolgd.

De voorwaarden bij een schenking vormen een onderdeel van de overeenkomst. Handelt de ontvanger in strijd met een voorwaarde dan schendt hij dus de overeenkomst. De schenker kan dan naar de rechter gaan, die de overeenkomst kan vernietigen. De schenking wordt dan weer eigendom van de schenker. De ontvanger kan de rechter ook vragen om een wijziging van de voorwaarden, een zogenaamde vervallenverklaring. Naast beperkende voorwaarden kunnen overwegingen van ethische aard ook aanleiding zijn om voorzichtig om te gaan met afstoting van schenkingen.

Eigendom door erfstellingen en legaten

Ook bij legaten en erfstellingen kan sprake zijn van beperkende voorwaarden. Een erfstelling is het nalaten van een gehele of gedeeltelijke nalatenschap inclusief alle rechten en verplichtingen. Bij een legaat wordt een exact aangeduid goed nagelaten. Net als bij schenking kan aan een legaat of erfstelling ook een beperkende voorwaarde of een last worden verbonden. In dat geval kan de rechter worden verzocht om wijziging of vervallenverklaring van de voorwaarden of last. Doe bij afstoting van een

legaat of erfstelling een redelijke inspanning om de erfgenamen op te sporen en in te lichten over het voornemen het object af te stoten en de manier waarop het museum dat voornemen wil uitvoeren.

Eigendom met hulp van subsidies

Ook indien een object met subsidie is verworven of gerestaureerd kan sprake zijn van beperkende voorwaarden. Subsiënten kunnen bij het verlenen van subsidies voorwaarden stellen die bijvoorbeeld inhouden dat het museum om toestemming moet vragen om het object uit de collectie af te stoten. Doet het museum dit niet, dan kan de subsiënt de uitbetaalde subsidies terug vorderen. De subsiënt kan ook toestemming hebben gegeven onder de voorwaarde dat hij bij afstoting een vergoeding ontvangt.

Museum krijgt handelingsmandaat van de eigenaar

Als het museum niet de eigenaar is, maar de houder (en vaak de beheerder) van het object, dan heeft het museum de toestemming van de eigenaar nodig om te kunnen afstoten. Leg afspraken hierover vast. Zowel museum als eigenaar kan het initiatief nemen tot afstoting. Aangezien het museum beschikt over de inhoudelijke kennis en deskundigheid met betrekking tot de collectie als geheel, kan het museum vaak het beste de selectie maken van objecten die voor afstoting in aanmerking komen.

Wees alert op bewaarneming en bruikleen

Het museum kan houder zijn van objecten die het in bewaring of in bruikleen heeft. Van bewaarneming is sprake bijvoorbeeld indien een object tijdelijk bij het museum is gebracht voor beoordeling, restauratie of tijdelijke huisvesting, maar nog niet weer is opgehaald. Een overeenkomst tot bewaarneming is niet altijd schriftelijk vastgelegd. Bruiklenen worden vaak beschouwd als onderdeel van de collectie. Langdurige bruiklenen staan doorgaans ook ingeschreven in het collectieregistratiesysteem.

Toch geldt ook hier dat het museum houder is en niet kan afstoten. Bewaarneming en bruikleen vallen buiten deze Leidraad, aangezien retournement aan de eigenaar niets verandert aan de eigendomssituatie. Om te vermijden dat de bruikleenemer niet meer bekend is, is het raadzaam om langdurige bruikleenovereenkomsten regelmatig te controleren en te actualiseren.

In het geval van een bruikleen kunnen zich twee problemen voordoen:

- De bruikleengever is niet meer te achterhalen. In dat geval kan de bruikleenemer (het museum) niet overgaan tot afstoting. De bruikleengever blijft namelijk eigenaar van de bruikleen. Eenzijdige opzegging van de bruikleenovereenkomst kan niet. Een gang naar de rechter is de enige optie.
- De bruikleengever weigert de objecten terug te nemen. Mogelijke oplossingen: de bruikleengever schenkt het object aan de bruikleenemer, die het vervolgens kan afstoten; de bruikleenemer verzoekt de rechter om de bruikleengever te verplichten de bruikleen terug te nemen; de bruikleenemer zoekt een derde partij die de bruikleen wil overnemen.

Eigenaar onbekend

Als er onbekendheid is over de eigendom of over de vraag of er sprake is van beperkende (schenkings)voorwaarden, kan een museum als houder in beginsel niet overgaan tot afstoten. Afstoting van objecten waarvan zonder grote inspanningen geen volledige zekerheid verkregen kan worden over de eigendomssituatie of evt. (schenkings)voorwaarden is slechts mogelijk onder volledige transparantie. De ontvanger dient de onzekerheid te erkennen en schriftelijk te aanvaarden dat een rechthebbende (de oorspronkelijke eigenaar, schenker of erfgenaam) alsnog aanspraak kan maken op het object, of een beroep kan doen op de schenkingsvoorwaarden. De ontvanger verkrijgt dus niet méér rechten dan de overdragende partij had.

Ook vernietiging behoort tot de mogelijkheden. In dat geval is geen sprake van een ontvanger aan wie de onzekerheid over de eigendomssituatie kenbaar kan worden gemaakt. Gezien de onomkeerbaarheid van vernietiging dient het museum zorgvuldig af te wegen wat de consequentie zou zijn als een eigenaar zich alsnog meldt. Zie ook de aandachtspunten voor vernietiging op [pagina 22](#).

Bulkafstoting en onbekend eigenaarschap

Onder deze voorwaarden is bulkafstoting bij onbekend eigenaarschap toegestaan:

- Er dient minimaal één (vrijwel) identiek exemplaar behouden te blijven binnen de publieke collecties in Nederland.
- Het museum moet al het redelijkerwijs mogelijke hebben gedaan om herkomstgeschiedenis en eigendomsstatus te achterhalen.
- De afstotingsoperatie en de voorwerpen dienen zo goed mogelijk te worden gedocumenteerd binnen het daarvoor beschikbare budget en een redelijk tijdsbeslag.

Maak een goede afweging tussen de kostenbesparing en ruimtebesparing van de bulkafstoting enerzijds en een mogelijke schadeloosstelling indien een eigenaar zich alsnog meldt anderzijds. Ook bij een bulkafstoting is het van belang transparant te zijn over eventuele onzekerheid over het eigenaarschap of eventuele beperkende voorwaarden.

<Het is van belang
transparant te zijn
over eventuele
onzekerheid.>

Toelichting op 1.10 E. Gunningscriteria

Het museum bepaalt zelf welke criteria of voorwaarden het hanteert om een object te gunnen aan een museum, erfgoedinstelling of een andere bestemming.

Herplaatsing van een beschermwaardig object bij een erfgoedinstelling

Voor herplaatsing van een beschermwaardig object komen naast geregistreerde musea ook andere geschikte Nederlandse erfgoedinstellingen in aanmerking, zoals (universiteits)bibliotheken, archieven en erfgoedhuizen. Voorop staat dat het object wordt beheerd waar het object het beste tot zijn recht komt.

De beoordeling of een beoogde erfgoedinstelling voldoende is toegerust om het object over te nemen, wordt aan het afstotend museum gelaten. Voor die beoordeling kunnen de volgende handvatten worden gehanteerd:

- De beoogde erfgoedinstelling waaraan een beschermwaardig objecten wordt overgedragen wil een toezegging richten aan Stichting Museumregister Nederland dat zij bij afstoting van het object in de toekomst de LAMO zal volgen. Dit wordt in de overdrachtsovereenkomst vastgelegd. Dit voorkomt dat een (vervolg) afstoting beschermwaardige objecten buiten de LAMO brengt. Het af te stoten object past naar zijn aard specifiek bij de collectie die de beoogde erfgoedinstelling al beheert.
- De erfgoedinstelling kan de kwaliteit van de zorg garanderen op hetzelfde niveau als een geregistreerd museum. Het gaat hierbij om toepasselijke standaarden voor beheer, de kwaliteit van de beheeromstandigheden en faciliteiten en het niveau van de expertise. Dit sluit aan bij de criteria van de Museumnorm.
- De collectie van de erfgoedinstelling is in beginsel toegankelijk voor het publiek, en de erfgoedinstelling zal ruimhartig omgaan met bruikleenverzoeken ten aanzien van het te ontvangen object. Dit sluit aan bij de criteria van de Museumnorm.
- Indien een af te stoten groep objecten een beschermwaardig ensemble vormt, dan zal de beoogde erfgoedinstelling garanderen dat de integriteit van het ensemble intact blijft.
- De erfgoedinstelling onderschrijft ook de Ethische Code voor Musea.

Per object en per type erfgoedinstelling zijn sommige handvatten meer of minder van toepassing. Het museum beoordeelt of de ontvanger geschikt is om het object over te nemen en te beheren. Transparantie tijdens het afstotingstraject is belangrijk om te laten zien dat het museum zorgvuldig heeft bekeken of de erfgoedinstelling voldoende is toegerust.

Indien de erfgoedinstelling qua behoud, beheer, kennis en toegankelijkheid beter is toegerust om het object over te nemen dan een geïnteresseerd geregistreerd museum, of er sprake is van culturele meerwaarde binnen de erfgoedinstelling, dan hoeft het geregistreerde museum niet per se voorrang te krijgen.

Overwegingen bij gunning kunnen verder zijn:

- De ontvanger beheert inhoudelijk een vergelijkbare collectie.
- De ontvanger beheert een collectie met een vergelijkbare positie (bijvoorbeeld van een gemeente).
- De ontvanger heeft zijn belangstelling goed gemotiveerd.
- De ontvanger is een belangrijke samenwerkingspartner. De ontvanger is gehuisvest in dezelfde plaats, regio of provincie, óf is juist gehuisvest in een plaats waar dit type objecten nog ontbreekt of bij uitstek goed op zijn plaats is.
- De ontvanger is bereid het object te restaureren, onderzoeken, exposeren en/of beschikt over specifieke kennis over dit object of een geschikte context.
- Geboden *handlingfee*: een overdracht 'om niet' heeft tussen musea de voorkeur, maar is niet altijd realistisch. Gedacht kan worden aan kosten voor transport en verzekering.
- Verkoop: verkoop tussen musea onderling is niet gebruikelijk en niet wenselijk (maar niet verboden). Indien verkoop gewenst is, dan kan dit worden gemotiveerd op het Meldingsformulier. Tussen rijksgesubsidieerde musea is verkoop uitgesloten.
- Als herbestemming aan een buitenlands museum of een herkomstgemeenschap de voorkeur heeft, dan kan dat worden gemotiveerd op het Meldingsformulier.

<Stap 2. Melding en reactie op afstotingsdatabase>

De LAMO-procedure bestaat uit vier stappen, waarvan de tweede stap de melding en reacties op de Afstotingsdatabase is. Hiervoor gebruikt het museum de website www.afstotingsdatabase.nl en meldt de voorgenomen afstoting aan. Het afstotingsvoornemen blijft twee maanden op de Afstotingsdatabase (ADB) staan.

Mogelijke conclusies van het afstotingsvoornemen

Mogelijke conclusies van het afstotingsvoornemen kunnen zijn:

- <A> Er was al een museum of erfgoedinstelling bekend dat/die voldoet aan de gunningscriteria. De herplaatsing kon al gedurende de meldingsperiode worden gestart.
- Er heeft zich een museum gemeld dat voldoet aan de gunningscriteria. U kunt gaan herplaatsen.
- <C> Er hebben zich meerdere musea of geschikte erfgoedinstellingen gemeld met belangstelling. Op basis van de gunningscriteria bepaalt u aan welke instelling u gaat herplaatsen.

- <D> Er heeft zich geen museum of erfgoedinstelling gemeld en er is geen signalering 'mogelijk beschermwaardig' gedaan. U kunt gaan herbestemmen.
- <E> Er heeft zich geen museum of erfgoedinstelling gemeld maar het object is aangemerkt als 'mogelijk beschermwaardig'. U kunt het afstotingsvoornemen intrekken of doorzetten. In dat laatste geval zal het object worden beoordeeld door de Toetsingscommissie Beschermwaardigheid (TCB).

<Stap 2. Nadere toelichting>

Op de openbare Afstotingsdatabase (ADB) worden voornemens tot afstoting aangemeld en -in geval van de Vereenvoudigde Procedure-gerealiseerde afstotingen achteraf bekendgemaakt. Andere musea, derden en het publiek kunnen kennisnemen van voorgenomen afstotingen, hun interesse in een af te stoten object kenbaar maken en/of een signalering doen van 'mogelijke beschermwaardigheid'.

Toelichting

Meldingsformulier

De ADB wordt beheerd door de Stichting Museumregister Nederland. Via de website www.afstotingsdatabase.nl kan een museum een voornemen tot afstoting aanmelden door middel van een Meldingsformulier.

Meld het voornemen tot afstoting van een object door het invullen van het Meldingsformulier via www.afstotingsdatabase.nl. De ADB is openbaar; iedereen kan zien welke objecten voor afstoting in aanmerking komen. De aankondiging blijft twee maanden op de website staan.

Toelichting

Mogelijke conclusies van de aanmelding

Mogelijke conclusies van aanmelding kunnen zijn:

- Er was al een museum of erfgoedinstelling bekend dat/die voldoet aan de gunningscriteria. Melding op de ADB was ter informatie.
- Er heeft zich een museum gemeld dat voldoet aan de gunningscriteria. U kunt de herplaatsingsprocedure starten.
- Er hebben zich meerdere musea of geschikte erfgoedinstellingen gemeld met belangstelling. Op basis van de gunningscriteria beslist u over de gunning.
- Er heeft zich geen museum of erfgoedinstelling gemeld en er is geen signalering 'mogelijk beschermwaardig' gedaan. U kunt het object afstoten buiten het LAMO-domein (herbestemming).
- Er heeft zich geen museum of erfgoedinstelling gemeld maar het object is aangemerkt als 'mogelijk beschermwaardig'.

De opties zijn dan:

- > Het object niet afstoten.
- > Uw museum wil doorgaan met afstoting buiten het LAMO-domein (herbestemming). Dan moet de beschermwaardigheid worden beoordeeld door de Toetsingscommissie Beschermwaardigheid (TCB).

<Stap 3. Toetsing beschermwaardigheid>

De LAMO-procedure bestaat uit vier stappen, waarvan de derde stap de toetsing beschermwaardigheid. Indien geen museum of geschikte erfgoedinstelling interesse heeft getoond voor het af te stoten object, maar het object is aangemerkt als 'mogelijk beschermwaardig', dan komt het museum in deze fase terecht.

Indien zich geen museum of geschikte erfgoedinstelling heeft gemeld maar het object is aangemerkt als 'mogelijk beschermwaardig' en u wilt doorgaan met afstoting, dan wordt het object beoordeeld door de Toetsingscommissie Beschermwaardigheid (TCB).
De procedure staat beschreven in het Reglement van de TCB.

Indien de TCB het object beoordeelt als beschermwaardig dan dient het object binnen het LAMO-domein te blijven. Indien de TCB concludeert dat het object niet beschermwaardig is, dan is herbestemming buiten het LAMO-domein mogelijk.

<Stap 3. Nadere toelichting>

Toelichting

Beschermwaardigheidstoets

Naast het afstotende museum kunnen ook collega-musea, andere organisaties of derden een 'mogelijk beschermwaardig' signalering plaatsen en motiveren. Deze signalering is voor iedereen zichtbaar. De details van een signalering zijn alleen zichtbaar voor de beheerder van de ADB, en worden doorgegeven aan het afstotende museum.

Wil het museum na een signalering 'mogelijk beschermwaardig' de afstoting toch doorzetten buiten het LAMO-domein, dan moet de beschermwaardigheid worden getoetst. De Toetsingscommissie beschermwaardigheid (TCB) zal het object beoordelen aan de hand van de beschermwaardigheidscriteria.

De TCB baseert zich op de aangeleverde documentatie, haar eigen expertise en onderzoek en andere bronnen die nodig zijn om een oordeel te geven (inclusief eventueel overleg met het afstotende museum). De stichting Museumregister Nederland houdt toezicht op dit toetsingsproces. Zij voert het secretariaat van de TCB en kan in het uiterste geval sancties opleggen. Op verzoek kan de TCB ook afstotingsvoornemens van overheden en andere partijen op beschermwaardigheid beoordelen.

<De TCB baseert zich op de aangeleverde documentatie, haar eigen expertise en onderzoek en andere bronnen die nodig zijn om een oordeel te geven.>

Toelichting

Beschermwaardigheidscriteria

De beschermwaardigheidstoets wordt uitgevoerd om vast te stellen of een object behouden dient te blijven binnen het Nederlandse publiek toegankelijke domein. Dat gebeurt op basis van een aantal criteria met betrekking tot het nationale belang, uniciteit, historische en/of artistieke waarde, ensemblewaarde, maatschappelijke en/of museale waarde.

De criteria die de TCB hanteert voor de beoordeling van beschermwaardigheid zijn:

- **Onvervangbaar:** er is geen of nagenoeg geen gelijk of gelijksoortig object in goede staat in het Nederlandse publieke domein aanwezig;
- **Onmisbaar:** het object heeft minimaal een van de volgende functies:
 - > **Een symboolfunctie:** een duidelijke herinnering aan personen of gebeurtenissen die voor de Nederlandse geschiedenis van overtuigend belang zijn.
 - > **Een schakelfunctie:** een wezenlijk element in een ontwikkeling die voor de wetenschapsbeoefening, met inbegrip van de beoefening van de cultuurgeschiedenis, in Nederland van overtuigend belang is.
 - > **Een ijkfunctie:** een wezenlijke bijdrage in het onderzoek of de kennis van andere belangrijke objecten.

Het algemene referentiekader is het nationaal belang, maar het is ook mogelijk dat juist het regionale of lokale belang zwaar weegt, of de betekenis van het object voor een bepaalde groepering. De TCB maakt mede gebruik van de waarderingsmethodiek *Op de museale weegschaal*.

Toelichting

Samenstelling en procedure TCB

De TCB heeft twee vaste leden: een voorzitter (jurist) die onafhankelijk is (d.w.z. zonder belangen in de Nederlandse museumsector) en een tweede lid met bestuurlijke ervaring en kennis van de museumsector. Per toetsing wordt de TCB uitgebreid met drie experts op het gebied van de uit te voeren toetsing.

Meer informatie is te vinden in het Reglement van de TCB en kan geraadpleegd worden op www.afstotingsdatabase.nl/toetsingscommissie

Toelichting

Mogelijkheid bezwaar

Een afstotende partij kan binnen een maand bezwaar maken tegen het besluit van de TCB bij het Museumregister. De procedure hiervoor staat ook in het Reglement van de TCB.

Toelichting

Sancties

Als een museum zich niet houdt aan de LAMO voldoet het niet langer aan de eisen van het Museumregister. Afhankelijk van de ernst van de overtreding kan het Museumregister een waarschuwing geven, de registratie opschorten, of het museum verwijderen uit het Museumregister. Met dit laatste vervalt ook het lidmaatschap van de Museumvereniging en de deelname aan de Museumkaart. Indien (daarnaast of los daarvan) de Ethische Code is geschonden, kan verval van lidmaatschap van de Museumvereniging ook plaatsvinden op basis van de statuten van de Museumvereniging.

<Het algemene referentiekader is het nationaal belang, maar het is ook mogelijk dat juist het regionale of lokale belang zwaar weegt, of de betekenis van het object voor een bepaalde groepering.>

<Stap 4. Uitvoering van de afstoting>

De LAMO-procedure bestaat uit vier stappen, waarvan de vierde en laatste stap de uitvoering van de afstoting. In deze uitvoeringsfase worden de objecten herplaatst bij een ander museum of geschikte erfgoedinstelling, of herbestemd buiten de museale sector.

Manieren om de afstoting te realiseren

Afstoting in de vorm van herplaatsing kan gerealiseerd worden door schenking, ruil of verkoop. Herbestemming kan worden gerealiseerd door schenking, ruil, verkoop of vernietiging.

Administratieve afhandeling

Bij de administratieve afhandeling moet o.a. worden gedacht aan ondertekening van een overdrachtsverklaring, overdracht van de objectdocumentatie, uitschrijving van het object uit de collectieregistratie met archivering van alle gegevens, vermelding van de nieuwe eigenaar en evt. overdrachtsvoorwaarden, opname van de afstoting in het jaarverslag en documentatie van de gevolgde procedure.

<Stap 4. Nadere toelichting>

Herplaatsing bij ander museum of geschikte erfgoedinstelling

In deze toelichting wordt ingegaan op drie vormen van verplaatsen: schenking, ruil en verkoop.

Schenking

Te overwegen is om schenkingsvoorwaarden op te stellen, bijvoorbeeld dat het geschonken object binnen het LAMO-domein dient te blijven, en niet mag worden verkocht. Bij een schenking kan nog worden gedacht aan een onkostenvergoeding bijv. van transport.

Ruil

Op ruil zijn bepalingen betreffende koop van toepassing; ruil bestaat feitelijk uit twee overeenkomsten van verkoop-om-niet. Laat eventueel van tevoren de waarde van het object taxeren door een onafhankelijke deskundige.

Verkoop

Verkoop is tussen musea onderling niet gebruikelijk en niet wenselijk, maar niet verboden.

Herbestemming buiten museale sector

Ook hier zijn de mogelijkheden schenking, ruil of verkoop (onderhands of openbaar). Daarnaast is vernietiging ook een optie.

Schenking

Neem het volgende mee in de afweging om te schenken:

- Het belang van het object;
- De aandacht en zorg die het object zal krijgen na schenking;
- De zichtbaarheid van het object.

Er kunnen schenkingsvoorwaarden worden opgenomen om goede zorg voor het object te garanderen.

Ruil

Op ruil zijn bepalingen betreffende koop van toepassing; ruil bestaat feitelijk uit twee overeenkomsten van verkoop-om-niet. Laat eventueel van tevoren de waarde van het object taxeren door een onafhankelijke deskundige.

Verkoop

Er zijn twee vormen van verkoop: onderhands en openbare verkoop via een veiling. Doe alleen zaken met een bonafide handelaar/veilinghouder. Onderhandse ofwel besloten verkoop (voor een geselecteerde groep potentiële kopers) is minder transparant dan openbare verkoop en daarom minder geschikt.

Verkoop en volgrecht

Het volgrecht is het recht van de maker van een origineel kunstwerk (waarvan de maker nog leeft of niet langer dan 70 jaar geleden is overleden) om telkens bij latere verkoop van dat kunstwerk een percentage te ontvangen van de verkoopprijs. Het volgrecht is verschuldigd als bij de (door)verkoop van het werk een professionele kunsthandelaar (met winstoogmerk) betrokken is, zoals een veilinghuis of galerie, en de verkoopprijs € 3.000 of meer bedraagt. Verkoop een modern kunstwerk bij voorkeur via een professionele tussenpersoon of instelling, zoals een veiling. De tussenpersoon of instelling draagt dan zorg voor de afdracht van de vergoeding.

Vernietiging

Het is raadzaam om een bezinningsperiode te hanteren tussen het moment van selectie en de daadwerkelijke vernietiging. Soms leidt die periode tot andere inzichten op grond van nieuwe informatie of de mening van externen. Zorg voor redelijke garanties dat objecten ook daadwerkelijk vernietigd zijn en niet via een omweg op de markt komen. Maak van tevoren foto's van de objecten.

Vernietiging en auteursrecht op hedendaags werk

In het geval van een hedendaags kunstwerk kan het museum of de erfgoedinstelling te maken hebben met een onderdeel van het auteursrecht, namelijk het persoonlijkheidsrecht van de kunstenaar. Onrechtmatige openbaarmaking, verveelvoudiging, aantasting of vermindering van een kunstwerk kan een inbreuk vormen op het persoonlijkheidsrecht van de maker.

In geval van vernietiging van een object kan een kunstenaar zich echter niet beroepen op zijn auteursrecht. Vernietiging is geen 'aantasting' in de zin van de Auteurswet en het persoonlijkheidsrecht van de maker verzet zich niet tegen vernietiging van (een stoffelijk exemplaar van) een kunstwerk. Overleg met de kunstenaar (of zijn erven) is uit overwegingen van zorgvuldigheid toch van groot belang. Als het gaat om vernietiging van unieke exemplaren, dan wordt van de eigenaar verwacht dat hij slechts overgaat tot vernietiging als daarvoor een gegronde reden bestaat.

Toelichting

Objecten met bijzondere bepalingen

Er zijn objecten die niet in het vrije circuit (handel en particulieren) terecht mogen komen. Het gaat bijvoorbeeld om wapens en munitie, beschermde diersoorten etc. Hier dient men rekening te houden met wettelijke bepalingen zoals de Wapenwet, wetten op het gebied van flora- en fauna-beheer, en wetten of gedragsregels met betrekking tot de omgang met menselijke resten, gewijde objecten, rituele objecten en dergelijke. Naast wettelijke regels dienen hierbij ook de richtlijnen uit de *Ethische Code voor Musea* in het oog gehouden te worden.

Toelichting

Bestemming opbrengsten

Opbrengsten uit verkoop worden besteed aan het duurzame behoud en de ontwikkeling van de collectie van het museum. De verantwoording van de besteding wordt opgenomen in het jaarverslag. Maak zo nodig over de besteding van eventuele opbrengsten in een vroeg stadium afspraken met de eigenaar.

Toelichting

Administratieve afhandeling

De administratieve afhandeling zal per geval en per museum verschillen.

Denk in ieder geval aan de volgende handelingen:

- Handel de overdracht van het object administratief af met het ondertekenen van een overdrachtsverklaring, het overdragen van de objectdocumentatie, het organiseren van het transport en eventueel het incasseren van een handlingfee of opbrengst uit verkoop.
- Leg duidelijk vast dat het object uit de collectie is afgevoerd, schrijf het object uit uit de collectieregistratie maar bewaar voor toekomstig onderzoek gegevens over herkomstgeschiedenis, restauraties e.d. Noteer de naam van de nieuwe eigenaar en eventuele schenkingsvoorwaarden.
- Leg in het jaarverslag verantwoording af over de afstoting en vermeld welke bestemming aan eventuele opbrengsten is gegeven.

Leg vast wat de plaats en de bewaartermijn van de afstotingsdocumentatie zijn. In verband met het publieke karakter van collecties moet afstotingsdocumentatie toegankelijk zijn voor derden.

Over de administratieve afhandeling is ook de publicatie *De toekomst van een collectie. Ontzamelen in de praktijk* aan te raden (zie leeslijst, **pagina 28**).

Woordenlijst

<C. Woordenlijst>

Afstoten

Het afstand doen van de eigendom en verwijderen uit de collectie van een museaal object. Er bestaan verschillende vormen van afstoten: herplaatsen of herbestemmen (binnen respectievelijk buiten het domein van de geregistreerde musea en geschikte erfgoedinstellingen) door middel van schenken, ruilen, verkopen of vernietigen. In alle gevallen wordt afstand gedaan van het eigendomsrecht. Verhuur, bruikleen e.d. zijn dus géén afstoting.

Afstotingsdatabase (ADB)

Op de openbare ADB worden voornemens tot afstoting aangemeld en in bepaalde gevallen gerealiseerde afstotingen achteraf bekendgemaakt.

Belanghebbende

Een persoon, instelling, rechtspersoon, groep of gemeenschap die een bijzondere waarde hecht aan een object of (deel)collectie, er een band mee heeft of er een belang bij heeft.

Beschermwaardig

Dient vanwege onvervangbaarheid en onmisbaarheid behouden te blijven binnen het Nederlandse publiek toegankelijke domein.

Bulk

Een grote groep objecten die naar hun aard zodanig vergelijkbaar zijn dat individualisering niet mogelijk is of geen meerwaarde biedt. De kwalificatie als 'bulk' vloeit voort uit de aard en hoeveelheid, en staat los van de erfgoedwaarde. Bulkobjecten kunnen als groep of partij worden geregistreerd en ook zo worden afgestoten (bulkregistratie respectievelijk bulkafstoting).

Collectie

Zonder nadere aanduiding wordt hiermee in deze Leidraad bedoeld: de 'museale collectie' waarvoor museale verantwoordelijkheid wordt

gedragen. Onder de museale collectie valt datgene waarvan het museum in redelijkheid beslist dat het daartoe behoort. Dat geldt ook voor de bibliotheek en de objectdocumentatie. Conform de Museumnorm worden alle objecten in de museale collectie opgenomen in het collectieregistratiesysteem. De inventaris en educatieve (of gebruiks)collectie vallen buiten de museale collectie. Recente schenkingen waarover nog moet worden beslist of zij wel of niet worden opgenomen in de museale collectie vallen (vooralsnog) nog buiten de museale collectie.

Digitale masterbestanden

Bronbestanden, hetzij born digital materiaal (= objecten die digitaal geproduceerd zijn) of gedigitaliseerd analoog materiaal. Afgeleide digitale bestanden zijn afgeleid van digitale masterbestanden. Deze zijn veelal bestemd voor presentatiedoeleinden.

Eigenaar

Degene die een object in eigendom heeft.

Erfgoedinstelling

Een Nederlandse instelling die cultureel erfgoed beheert. Het kan gaan om bibliotheken, archieven, erfgoedhuizen etc. Deze lijst is niet uitputtend. Nederlandse erfgoedinstellingen komen evenals musea in aanmerking als ontvangende partij bij herplaatsing van beschermwaardige objecten mits zij geschikt zijn in het desbetreffende geval (zie [pagina 15](#)).

Herbestemming

Afstoting van objecten buiten het domein van geregistreerde musea en geschikte erfgoedinstellingen. De uiterste vorm van herbestemmen is vernietiging van het object.

Herkomstgeschiedenis

De geschiedenis en het eigendom van het object vanaf het moment van zijn ontdekking of vervaardiging tot het heden.

Herplaatsing

Afstoting van objecten aan een ander geregistreerd museum of een geschikte erfgoedinstelling. Door herplaatsing blijven objecten binnen het publiek toegankelijk domein.

Houder

Degene die een object houdt voor een ander.

LAMO-domein

Het domein waarvoor de LAMO geldt en beschermende werking heeft.

Ministerie

In deze leidraad wordt het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bedoeld. Afgekort: OCW.

Museum

In deze Leidraad wordt hiermee een geregistreerd museum bedoeld dat is opgenomen in het Museumregister. 'De museale sector' of 'het museale domein' wil in deze Leidraad zeggen: de gezamenlijke geregistreerde musea.

Object

In deze Leidraad wordt hiermee een object bedoeld dat zich in een museale collectie bevindt. Dit kan ook een groep objecten en/of (deel)collecties betreffen. Een objecten dat zich in een museale collectie bevindt kan ook bijv. een natuurhistorisch object zijn; de term omvat dus meer dan alleen 'cultuurgoed' zoals gebruikt in de Erfgoedwet.

Serie

In serie geproduceerde objecten zijn volstrekt identieke objecten waarvan een reeks bestaat. Het kan bijv. gaan om identieke digitale kopieën, of bijv. om druk- of gietwerk. Een reeks objecten die gezamenlijk ensemblewaarde heeft valt hier niet onder.

Vervreemding

Het afstand doen van de eigendom en verwijderen uit de collectie van een cultuurgoed dat in eigendom is van een overheid of dat specifiek is aangewezen als beschermd cultureel erfgoed door de Minister. De regels rond-

om vervreemding zijn opgenomen in de Erfgoedwet. Vervreemding wordt niet behandeld door de LAMO.

Waardering

Waardering van objecten op basis van de waarderingsmethodiek *Op de museale weegschaal*.

Leeslijst

<D. Leeslijst>

Handreikingen

Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen

Uitgegeven door: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort, 2013.

www.cultureelerfgoed.nl

Een collectieplan schrijven? Dat doe je zo!

Uitgegeven door: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort, 2021.

www.cultureelerfgoed.nl

De toekomst van een collectie. Ontzamelen in de praktijk.

Uitgegeven door: Bijbels Museum en Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2022.

www.cultureelerfgoed.nl

Spectrum 5.0 – de internationale standaard voor collectiemanagement.

Uitgegeven door UK Collections Trust, vertaald door o.a. RCE en FARO. Raadpleeg de gehele publicatie met specifiek de procedure voor afstoting.

www.cultureelerfgoed.nl

Overige

Ethische Code voor Musea

Raadpleeg de Ethische Code voor Musea en de adviezen van de Ethische Codecommissie voor Musea

www.ethischecodevoormusea.nl

Museumregister Nederland en de Museumnorm

Op de website van de Stichting Museumregister Nederland staat ook de Museumnorm.

museumregisternederland.nl/Museumnorm

Afstotingsdatabase (ADB)

www.afstotingsdatabase.nl

Toetsingscommissie beschermwaardigheid (TCB)

Op deze website staat ook het reglement en de uitspraken van de commissie.

www.afstotingsdatabase.nl/toetsingscommissie

<Colofon>

De werkgroep Herziening LAMO 2022 bestond uit:

Carolien Croon (Bijbels Museum)
Hans Dautzenberg (Naturalis Biodiversity Center)
Luc Eekhout (Kasteel Heeswijk)
Alec Ewing (Museum Kaapskil/Texels Museum)
Christel Kordes (Stedelijk Museum Breda)
Lucas Petit (Rijksmuseum van Oudheden)
Walter Swagemakers (Eye Filmmuseum)
Lucinda Timmermans (Zilvermuseum)
Peter-Paul de Winter (Spoorwegmuseum)
Cindy Zalm (Nationaal Museum van Wereldculturen;
voorzitter)
Liesbeth van der Zeeuw (Museum Rotterdam)

De commissie werd ondersteund door Jo'anne van Ooijen
als projectsecretaris.

De aanbevelingen van de werkgroep zijn
becommentarieerd door een klankbordgroep met
vertegenwoordigers vanuit het Ministerie van OCW,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Stichting
Museumregister Nederland, de Toetsingscommissie
Beschermtwaardigheid en de Ethische Codecommissie
voor Musea.

De aanbevelingen voor de herziene LAMO zijn
voorgelegd aan de Algemene Ledenvergadering van
de Museumvereniging van 30 mei 2022.
De tekst is opgesteld door Jo'anne van Ooijen en
meegelezen door een leesgroep met vertegenwoordigers
vanuit zeven musea, het Landelijk Contact van
Museumconsulenten, de Ethische Codecommissie voor
Musea en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Ontwerp

Lava

Publicatie

Museumvereniging

Publicatiedatum

maart 2023

020-5512900
info@museumvereniging.nl

